

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten Generaal
Binnenhof 4
2513 AA 's-GRAVENHAGE

**Directoraat-generaal Agro en
Natuur**

Directie Natuur en Biodiversiteit

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres

Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Ons kenmerk

DGAN-NB / 15057248

Uw kenmerk

2015205677

Datum 22 juni 2015
Betreft Beantwoording vragen over de beantwoording van eerdere vragen over
oversteekplaatsen voor otters

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u, mede namens de minister van Infrastructuur en Milieu, de antwoorden op de vragen van de leden Visser en Heerema (beiden VVD) over de beantwoording in mijn brief van 3 maart 2015 van eerdere vragen over oversteekplaatsen voor otters (ingezonden 31 maart 2015).

1

Kunt u voor de zeven meest urgente knelpunten aangeven welke maatregelen er per knelpunt worden genomen, wanneer en tegen welke kosten? Op welke plaatsen zal de snelheid worden verlaagd? Wanneer zijn deze knelpunten opgelost? Welke doelstellingen en effecten moeten er worden bereikt en wanneer? Hoe en door wie wordt dit gemonitord en wat zijn hiervan de kosten?

Antwoord

In het rapport 'Infrastructurele knelpunten voor de otter' (Alterra, nr. 2513, 2014), is per knelpunt aangegeven welke mogelijke voorzieningen, inclusief oplossingen in de vorm van verlaging van de snelheid, getroffen kunnen worden. Het Gerechtshof Den Haag heeft in het arrest van 4 november 2014 de Staat opgelegd 21 urgente knelpunten in gefaseerde termijnen en uiterlijk voor 1 mei 2017 op te lossen. Voor de zeven meest urgente knelpunten zijn thans voorbereidingen getroffen. Met de maatregelen wordt nagestreefd het aantal aanrijdingen met otters te verlagen. Autopsie van aangetroffen dode otters vormt onderdeel van de genetische monitoring in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn, die Alterra jaarlijks in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken uitvoert. Alterra volgt ook de aantalsontwikkeling en de verspreiding van de otterpopulatie. De totale monitoringskosten bedragen ca. € 100.000 per jaar.

2

Klopt het dat de totale kosten voor Rijkswaterstaat van de te realiseren maatregelen ten aanzien van de zeven urgente knelpunten maximaal € 665.000 zijn? Zo nee, welke aanvullende kosten verwacht u dan nog voor Rijkswaterstaat? Wanneer kunt u de Kamer informeren over de uitvoering en bekostiging van deze maatregelen, en zijn hier de beheer- en onderhoudskosten ook in verdisconteerd?

Antwoord

Ik heb Rijkswaterstaat gevraagd om voorzieningen te treffen ten aanzien van vier van de zeven meest urgente knelpunten die gelegen zijn op rijkswegen en daarvoor een investeringsbudget van € 665.000 beschikbaar gesteld. De andere drie maatregelen worden niet door het Rijk gerealiseerd en leiden derhalve niet tot kosten voor Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat is als uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van ottertunnels die onder de rijkswegen zijn aangelegd. Het beheer en onderhoud van deze extra maatregelen wordt meegenomen in het reguliere onderhoud en uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de regionale organisatieonderdelen van Rijkswaterstaat.

3

Kan er sprake van zijn dat bij de overige veertien urgente knelpunten nog meer kosten voor rekening van Rijkswaterstaat komen? Zo ja, waarom? Wanneer kunt u de Kamer informeren over de scope, kosten en dekking van de veertien overige urgente maatregelen?

Antwoord

Van de overige 14 urgente knelpunten hangen er nog twee samen met het door Rijkswaterstaat beheerde hoofdwegennet. Ik verwacht u in de aanloop naar de datum van 1 mei 2016, respectievelijk 1 mei 2017 waarop de 14 knelpunten opgelost moeten zijn, te kunnen informeren over scope, kosten en dekking van deze 14 urgente maatregelen.

4

Kunt u alsnog aangeven of er nog meer snelheidsbeperkingen, naast de door u genoemde op de N351 Kuinre-Wolvega, Pieter Stuyvesantweg te Spanga, nodig zijn op de rijks-, provinciale en gemeentelijke wegen? Zo ja, waar, waarom en op welke termijn? Kunt u aangeven hoe zich dit verhoudt tot de snelheden die nu gelden op deze wegen en de doelstellingen die nu gelden voor de verkeersveiligheid? Kunt u tevens aangeven wat het economische effect is van deze snelheidsbeperkende maatregelen? Welke afweging weegt er zwaarder: verkeersveiligheid, doorstroming of uitbreiding van de otterpopulatie?

Antwoord

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar het eerdergenoemde rapport van Alterra (rapport nr. 2513), dat inzicht biedt in locaties waar snelheidsbeperkende maatregelen mogelijk een oplossing bieden.

Het Gerechtshof Den Haag heeft geoordeeld dat de Staat de 21 urgente verkeersknelpunten dient op te lossen. Bij het treffen van de maatregelen om knelpunten op te lossen worden altijd de aspecten verkeersveiligheid en doorstroming meegewogen. Dit is de verantwoordelijkheid van de betreffende beheerder. Voor de wegen die in beheer zijn van het Rijk stelt Alterra in het eerder genoemde rapport geen snelheidsverlagingen voor.

5

Wanneer kunt u duidelijkheid geven over de noodzaak van het aanpakken van de 79 potentiële knelpunten? Wie bepaalt of er sprake is van een daadwerkelijk knelpunt en wat zijn de precieze criteria? Wanneer moet hier uiterlijk duidelijkheid over zijn en wanneer kunt u de Kamer hierover informeren? Hoeveel van de 79 potentiële knelpunten liggen er aan rijkswegen? Kan er bij deze 79 potentiële knelpunten sprake van zijn dat er nog meer kosten voor rekening kunnen komen van Rijkswaterstaat? Zo ja, waarom en wanneer kunt u de Kamer informeren over de scope, kosten en dekking hiervan?

Antwoord

Er zijn 79 locaties getraceerd (Alterra, nr. 2513) waar op termijn knelpunten kunnen ontstaan. Het Gerechtshof heeft niet geoordeeld dat de Staat deze 79 potentiële verkeersknelpunten op moet lossen, mede omdat door het oplossen van de 21 urgente knelpunten de negatieve weerslag op de otterpopulatie reeds kan worden opgeheven. Mijn prioriteit ligt daarom bij het oplossen van de urgente knelpunten.

6

Wat zijn de financiële en juridische consequenties als niet wordt voldaan, conform het arrest, aan de oplossing van alle 21 urgente knelpunten? Welke deadline is er verbonden aan het oplossen van de 79 potentiële knelpunten? Wat zijn de financiële en juridische consequenties als niet wordt voldaan aan de deadline dan wel oplossing van het potentiële knelpunt? Hoe en door wie wordt dit gemonitord en wat zijn hiervan de kosten? Wanneer kunt u de Kamer informeren over de uitkomsten van uw overleg met de provincies over het invullen, uitvoeren en financieren van aanvullende maatregelen ter oplossing van de 21 urgente en 79 potentiële knelpunten?

Antwoord

Voor 1 mei 2017 moeten, conform het arrest, alle 21 urgente knelpunten zijn opgelost. Er is geen internationale en Europese verplichting om de 79 potentiële knelpunten op te lossen. Ik verwacht u in de aanloop naar de datum van 1 mei 2016, respectievelijk 1 mei 2017 waarop de 14 knelpunten opgelost moeten zijn, nader te kunnen informeren over mijn overleg met de provincies.

7

Waarom is er geen hard getal te noemen waarop een otterpopulatie een duurzame omvang heeft bereikt? Waar stuurt u precies op? Waarom worden er kostbare maatregelen getroffen voor een doelstelling die niet onderbouwd is? Met wie maakt u hier afspraken over? Deelt u de mening dat er eerst een duidelijke doelstelling moet worden geformuleerd voordat er miljoenen belastingeuro's worden verspild en snelheden worden verlaagd? Zo nee, waarom niet? Hoe gaat u de effectiviteit van de maatregelen monitoren? Wat zijn precies de jaarlijkse kosten van monitoring en genetisch onderzoek? Door wie worden deze uitgevoerd en hoe zijn deze gedekt?

Antwoord

In mijn antwoord van 3 maart 2015 (TK 14/15, Aangangsel van de handelingen 1465) heb ik aangegeven dat op basis van wetenschappelijke literatuur het getal van 500 individuen is vastgesteld. In deze literatuur wordt de volgende definitie gebruikt als het gaat om een duurzame populatieomvang: een soort heeft een duurzame omvang bereikt wanneer de kans op uitsterven binnen 100 jaar kleiner is dan 5%. Verder geldt dat de otterpopulatie een duurzame omvang heeft bereikt wanneer het proces van afname van genetische variatie (door inteelt) is gestopt. Op grond van internationale verdragen en EU-regelgeving heeft Nederland zich gecommitteerd aan herintroductieprojecten, waaronder de otter. Voor het antwoord op de vraag over monitoring van de otterpopulatie en genetisch onderzoek verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 1.

8

Kunt u aangeven op basis van welke Europese regelgeving u de otter met zulke ingrijpende maatregelen wil beschermen? Waartoe bent u Europees verplicht? Zit er in deze regelgeving ook ruimte 'om het een tandje minder te doen'? Hoe gaan andere Europese landen om met de regelgeving? Worden daar ook zo veel belastingeuro's verspild aan otteroversteekplaatsen? Zo ja, kunt u aangeven waar? Zo nee, kunt u aangeven waarom we dat in Nederland wel doen?

Antwoord

De artikelen 11 en 12 van de Habitatrichtlijn vereisen dat Nederland actieve maatregelen treft om de gunstige staat van instandhouding van soorten en habitats te behouden en zo nodig te herstellen. De Habitatrichtlijn is wat de soortenbescherming betreft geïmplementeerd in de Flora- en faunawet. Om invulling te geven aan de internationale verplichtingen voor Nederland en de urgente knelpunten op te lossen wordt gebruikt gemaakt van de voorgestelde maatregelen in het eerdergenoemde rapport van Alterra (nr. 2513) van maart 2014.

In Europees verband neemt Rijkswaterstaat deel aan de Conference of European Directors of Roads waarin kennis en inhoud betreffende infrastructuur en fauna wordt ontwikkeld en tussen de deelnemende landen wordt uitgewisseld. Dit overleg is vooral gericht op inhoudelijke kennisoverdracht. Mij is verder niet bekend hoe andere Europese landen omgaan met regelgeving en welke kostenaspecten daar gemoeid zijn met faunavoorzieningen.

9

Wat wordt er precies bedoeld met het antwoord op vraag 7 van de eerdere vragen met betrekking tot oversteekplaatsen voor otters¹ waar wordt geschreven dat het doel van de voorgenomen maatregelen het wegnemen van knelpunten voor de otter betreft om zodoende de gestage groei van de otterpopulatie en de verdere verspreiding en migratie naar nieuwe leefgebieden niet in de weg te staan? Wat verstaat u onder gestage groei? Wanneer is hier sprake van en binnen welke termijn? Welk aantal streeft u na, binnen welk gebied en binnen welke termijn? Wat verstaat u onder verdere spreiding en migratie naar nieuwe leefgebieden? Welke doelstellingen en welk tijdpad hanteert u hierbij? Wat hanteert u als definitie voor nieuwe leefgebieden?

Antwoord

Met het antwoord op vraag 7 van de eerdere vragen met betrekking tot oversteekplaatsen van otters wordt bedoeld dat otters die uit het oorspronkelijke uitzetgebied trekken, omdat de oorspronkelijke leefgebieden vol zijn, geen verkeersslachtoffer worden waardoor de groei van de populatie stagneert. Sinds de start van de herintroductie in 2002 is sprake van een groeiende populatie. Uit de aantalsschattingen is gebleken dat de otterpopulatie tot nu toe jaarlijks groeit (Alterra nr. 2624). Het is echter aannemelijk dat de groeisnelheid de komende jaren zal afnemen, omdat bestaande leefgebieden in toenemende mate bezet raken en het de dieren meer moeite zal kosten om nieuwe geschikte leefgebieden te vinden en te koloniseren. De volgende definitie is door Alterra en het Hof gehanteerd in het arrest van 4 november 2014: een otterleefgebied is een actueel leefgebied waar otters daadwerkelijk voorkomen. Voor een nieuw leefgebied wordt dezelfde definitie gehanteerd.

10

Kunt u met recente en herleidbare cijfers aangeven in hoeverre en hoeveel otters gebruikmaken van de reeds voor de otter aangelegde oversteekplaatsen en hoeveel van deze otterplaatsen zijn gefinancierd binnen het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO)? Zo nee, kunt u dan alsnog de effectiviteit van dergelijke oversteekplaatsen onderbouwen, mede in het licht van diverse peperdure oversteekplaatsen die niet of nauwelijks worden gebruikt, zoals de eekhoornbrug in het Haagse bos?

Antwoord

Binnen het MJPO zijn 11 voorzieningen getroffen aan de Rijksinfrastructuur met de otter als specifieke doelsoort. Veel slachtoffers vallen op kruisingen van lokale en provinciale wegen met waterwegen waar geen speciale faunavoorzieningen zijn. Het eerdergenoemde Alterra (nr. 2513) noemt op basis van wetenschappelijk onderzoek (Lammertsma et al., 2008; Schut et al., 2008; Wansink et al., 2013) dat het aanbrengen van een droge onderdoorgang, bijvoorbeeld in de vorm van

¹ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2014-2015, nr. 1465

een droge looprichel onder bruggen en viaducten, kan voorkomen dat otters de oversteek bovenlangs over de weg maken. Er zijn verschillende kleinschalige onderzoeksresultaten die met behulp van camera's en sporenonderzoek laten zien dat de otter veelvuldig gebruik maakt van de faunapassages. Deze onderzoeken richten zich vooral op het gebruik. De relatie tussen de genomen maatregelen en het effect op populatieniveau is complex. In Europees verband is hier inmiddels onderzoek naar gestart.

11

Kunt u naar aanleiding van de uitspraak van gedeputeerde Van den Hout uit provincie Noord-Brabant aangeven wie welk bedrag precies heeft betaald om de zogenoemde "big five" in de provincie Noord-Brabant te laten komen?² Welke bijdrage heeft het Rijk betaald? Is er ook in andere provincies sprake van dergelijke afspraken? Zo ja, kan de Kamer een overzicht hiervan ontvangen? Kunt u naar aanleiding van deze uitspraak aangeven wat nu de otter in Brabant kost? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Mij is niet bekend wat de provincie Noord-Brabant van plan is met betrekking tot de in uw vraag genoemde "big five". De verwachting van experts is evenwel dat de otter zich op termijn op natuurlijke wijze zal vestigen en voortplanten in de provincie Noord-Brabant. Van een rijksbijdrage is geen sprake.

12

Hoe staan al deze kostbare maatregelen in verhouding met de constatering van Wageningse onderzoekers die hebben ontdekt dat niet het verkeer maar inteelt de grootste bedreiging is voor de otterpopulatie?³ Deelt u deze mening? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom stopt u dan niet direct met de voorgenomen maatregelen?

Antwoord

Alterra monitort de otterpopulatie in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en besteedt daarbij aandacht aan drie aspecten: de aantalsontwikkeling, de ruimtelijke verspreiding en de genetische status van de populatie.

² NRC, 5 maart 2015 (<http://www.nrc.nl/handelsblad/van/2015/maart/05/spers-zijn-ook-gewoon-realos-1472403>)

³ de Volkskrant, 21 januari 2015 (<http://www.volkskrant.nl/binnenland/inteelt-niet-verkeer-grootste-bedreiging-otterpopulatie~a3833882/>)

Eén van de constatering is, dat er in toenemende mate sprake is van inteelt en dat de genetische variatie binnen de populatie afneemt. Het verbinden van natuurgebieden en het tegengaan van verkeerssterfte, vergroot juist de kans op genetische uitwisseling binnen de populatie als geheel. De maatregelen zullen naar verwachting dus bijdragen aan het verminderen van inteelt.

(w.g.) Sharon A.M. Dijkma
Staatssecretaris van Economische Zaken